

Вона вродилася з місяцем на лобі. Так її потім показувала мати, як запам'ятала собі з першої хвилі, з першого крику викинутої над собою аж під сволок чимись потужними руками дитини, на яку дивилася знизу вору, нездужаючи скліпувати сліз, — на трохи зависокому як для дівчинки, опукло-бугатецькому лобіку виразно темнів збоку невеличкий бар'янний серпик, наче місяць-недобр. Тільки мати вперто казала — молодик, доки сама в це не повірила: відомо ж бо, що молодик — то на долю, а недобр — тим він і недобр, що наводять на лихі сні, і в той бік ліпше думок не пускати, тим більше, що з часом значне місце волосом, густа його шапка насунулася нижче, скрадаючи недовуцький розгін чола, присталий хвіба якому лаврському ченцеві, і ніхто вже, хоч би й хтів, не потрапив би дідирати, куди саме скеровано місячні роги, — тільки змиваючи дівчинці голову, можна було налпатати виступаючий під пальцями пружок, на якому попіт витанявся особливо буйний, чорний як смола і жорсткий як дріт, ще й такий сопомітно-кучерявий, мов, прости Боже, не на голові, а на грішному тілі, де ще дитини й не засівалося, і часами материнські пальці на тім пружкові на мить затерпали — під голкою згадки, як ниніш ком хрестилася й відплывувалася на вид місячного знаку баба-пупорізка, добачивши в ньому бусурменське тавро або, не при образах святих згадуючи, й слід відомо-чийого кіття, що на одне виходить: хто ж не знає,

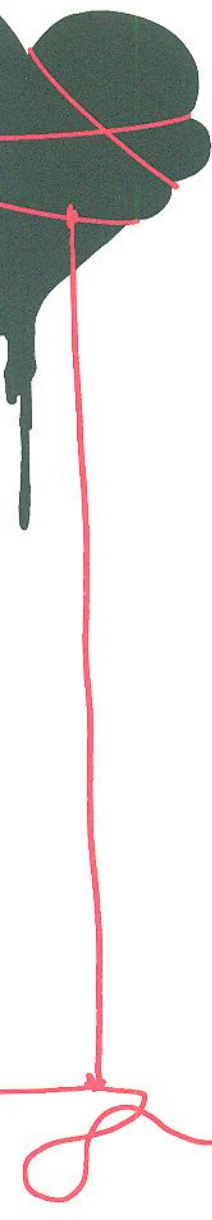
кому вклоняється бусурменська віра! — і тільки перегодом злагідніла, впевнившись, що дитя, нівроку, в добру пору мовивши, вдалося спокійне, некрикливе, якими зроду ж планитувати не бувають, а про підмінчат, котрих чортиці навзамін людських дітей до колисок підкидають, іно баба одвернется (а вона, либонь, таки одвернулась була, чула за собою гріх!), то й казати годі — ті взагалі цілий час верещать мов попечені, так що знак вочевидь потребував іншого витлумачення, — як усі **правдиві**, не-одлюдей післані знаки, хоч наяву, хоч у сні, він промовляв якоюсь своєю мовою, владною й темною, до котрої простому чоловікові зась, і коли щось такого неждано-негадано тебе спостигає, то не так уже й багато маєш до вибору — або бігти по розум до ворожки (та тільки ж чужим розумом незгурт розживешся, і чи раз бувало, що надміру цікаві собі такою дорогою лиш зайву халепу напитували, що й не знали, як збутися...), — або ж, або, звісна річ, молитися Богу й чекати, покіль та сила, що була тобі про себе по-своєму прозвістила, зволить нарешті оприявнитися сама. От мати й чекала — плекаючи потай гадку, чи не судилось, бува, її первісточці князівство або й королівство, бо чей же не простого мужика їй наречено тим місяцем, таку-бо долю навряд чи варт було б зумисне виписувати немовляті на лобі, — за всім тим твердла в ній повільна, необорна, уже мовби аж і власною силою наладована певність, наче обрано

її дитину на приділ незвичайний, про який людським дітям і не мріяти — хіба вислухати з казок, переказуваних споконвіку від баби до внуки.

Зимовими вечорами, коли в комині навпереміну вило й схлипувало, мов закликало молитися за всіх подорожан, заскочених хвищею просто неба, а вздовж темних шибок раз по раз тривожно шурхотіли вниз зі стріхи, ніби чиясь хода, обважнілі пластовні сипкого снігу, і кожен у хаті, здригаючись, обертався на той звук, несвідомо наслухаючи, чи не стукає щось до дверей, — мати, вмостивши донину голову собі на колінах, перебирала всі ті, знані їй казки, одну по одній, на голос, — перекладаючи гребенем ніжні, як шовк, русяві косенята сто раз на один бік, сто раз — на другий, говорила про дівчину-золотоволоску, яку князенко підгледів у березі, коли купалася, а потім посватав, про Ганну-панну, яка тричі приїздила на королівський бенкет — спершу четвериком, тоді шестериком, а тоді восьмериком таких вороних, як змії, що являлися їй із розкритої верби на вгороді, і як дивувалося все зачне панство й посполиті, нетямлячись, чи то царівна, чи королівна, чи зоря ясна в палатах засіяла, — за тою мовою зачісуючи доню так гладенько — так тісно заплітаючи їй коси в дрібушки, аж голівка починала вилискуватись проти вогню з печі, мов новенький полив'яний глечик, та хоч би скільки слинила пальці, пригладжуючи

неслухняного чупера, він однак вибивався назверх визивним, химерним закрутком, якого ні вистригти (ще густіший ростиме!), ні зарівняти — ну, та й пощо б, зрештою?.. Хай усі бачать, не без гордості міркувала собі мати, і може, за цією-то прикметою, як знати, колись і впізнає дівчину той, хто їй на роду написаний, — і дівчинка навчалась високо підсмикувати підборіддя, виходячи на люди (нестеменно Ганна-панна!), і люди, як завжди, все й бачили, бо ж від їхнього ока нічого не сховається, — окрім хіба найголовнішого, того, що тільки Богові про тебе звісно і що вкінці, хоч-не-хоч, муситимеш забрати з собою в могилу, а тому що в житті не вчини, не втечеш кривого суду: ніхто-бо не знає, що на правду попихало тебе до дії, а чого не знається, те зазвичай витлумачується на зло, і це й є той первородний гріх, який усі ми на собі волічемо від праотця Адама, — тож коли дівчинку з місяцем на лобі питали на вулиці сусіди: «Ти чия така пишна?» — то, далєбі, не на те, аби почути простосерде дїтвацьке: «Мами Марії», — відповідь, по правді, теж незвичайну й неподобну, так пристало б відказувати, якби з Марії була вдовиця, чи покритка, чи принаймні хоч козачка, чиї діти бозна-відколи батька на очі не бачили, а не мужня жона за таким, як і всі, гречкосієм, котрий прецінь не дядьком же тій чудній дитині доводиться, що воно його й не згадає, — тільки коли яка надто вже доскоцька-допитацька молодичка й далі солодко сокотала,